

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Величко Панайотов, Катедра по славянско езиковедие
на ФСФ при СУ „Св. Климент Охридски“,
член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност
‘професор по сравнителна граматика на славянските езици’, обявен от
Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр.
44/29.05.2018

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представени от участниците в конкурса

I. Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата

В конкурса за професор, обявен от Софийския университет за нуждите на катедрата по Славянско езиковедие в бр. 44 на ДВ от 29.05.2018 г. участва единствен кандидат - доц. Валентин Миланов Гешев. Кандидатът защитава дисертация през 1991 г. към Катедрата по славянско езиковедие на тема *Развитие на предложната система в българския и полския език*.

Той е назначен на основен трудов договор в Софийския университет «Св. Климент Охридски» от 1990 г, първо като асистент по сравнителна граматика, а от 1999 г. след конкурс - като доцент по сравнителна граматика на славянските езици, по теоретична граматика на украинския език и по историческа граматика на украинския език с хабилитационен труд на тема *Славистичен поглед върху историята на българския език*. Бил е хоноруван преподавател по сравнителна граматика на славянските езици във Великотърновския университет и в Шуменския университет.

Участие в проекти

Доц. В. Гешев е ръководител на научно-изследователския проект „КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО И ЕЗИКОВО НАСЛЕДСТВО НА „СЪСЕДНА“ БЪЛГАРИЯ“, подкрепен от Фонд „Научни изследвания“, чиято реализация е и представената за конкурса монография. Освен това той е бил ръководител на научни проекти по НИД „Славистични ресурси в интернет“, 2007 г., „Българска виртуална словакистика I“, 2008г., „Българска виртуална украинистика“, 2009г. и др.

II. Оценка на научните и практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

В конкурса за ‘професор’, доц. д-р Вл. Гешев участва с монографичен труд с название „*Следистория на българския език: български език на Балканите, спомени за българското минало, противоречиво и динамично настояще*. София“: Факултет по славянски филологии, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018. 548 , един учебник в съавторство Гешев, Валентин. *Езикът на славяните при появата им на историческата сцена*. – В: *История на славянските езици (очерци с текстове)*. Том I. Западни славяни. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2000, 21–39. и **33 научни статии и студии**. Освен това доц. д-р В. Гешев е представил за конкурса три рецензии и хроники.

Хабилитационният труд с обем от 584 стр., организиран в 12 глави и заключение, обединява по думите на автора „кабинетни изследвания на миналото на езика“ с „теренни проучвания на съвременното културно и езиково състояние“ (с. 77).

Следвайки една логична последователност в **Глава I** авторът описва научноизследователския проект „Културно-историческо и езиково наследство на „съседна“ България“: замисъл, участници, дейности, резултати и т.н., което е необходима предпоставка за авторовите коментари и анализи в книгата на събраните по проекта теренни материали за езика и културата на българите останали извън държавните граници.

Ключови за **Глава II** са понятията „език“, „народностно съзнание“, „историческа памет“, разгледани върху богат фактологичен фон във връзка с българското присъствие на Балканите и опитите за неговото омаловажаване.

Когато в **Глава III** описва речевия етикет на българоезичното население в Албания, В. Гешев въвежда понятието алократичен (инодържавен) вариант, за да открие неговото еднообразие и относителна архаичност.

Глава IV Представя българската езикова и историческа памет на населението на с. Бобошица в Югоизточна Албания, като наред с това се анализира и съвременното състояние на този периферен български говор. Следващата **Глава IV-A** е по същество приложение към предходната глава. Тук са поместени 114 стр. (161-275) фотокопия на архивни материали придружени от българска транскрипция или превод на български. Тук специално трябва да се отбележи приносът на В. Гешев за заснемането и подготвянето за печат на архива на бобощенското дружество „Кай нас“: българоезичните текстове са транскрибирани на кирилица и са снабдени с обяснителни бележки.

Глава V измества фокуса на вниманието към Югозападно Косово, където протичат интересни етнолингвистични процеси – възражда се българското съзнание у част от населението на областите Гора и Жупа. Авторът описва стремежа към изграждане на идентичност у гораните и търси обяснение в историческото развитие.

Глава VI (305-390) съдържа обстойно представяне на две краеведски книги, чиито автори са албански българи: първата, написана на албански от Сотир Дамко, е посветена на Бобошица, а втората разглежда миналото, бита и културата на Върбник - друго българско селище от Албания. Приложен е и илюстративен материал от книгите.

В **Глава VII** са анализирани езиковите особености на три текста от средата на XIX в. Техни автори са Димитър Македонски, Партений Зографски и Костадин Миладинов. Прави се изводът, че тези текстове имат югозападнобългарска диалектна основа за разлика от текстовете на Сава Радулов, Неофит Рилски, Христаки Павлович и Константин Фотинов, чиято диалектна основа е централнозападнобългарска, но и едните, и другите са част от общобългарското книжовноезиково развитие и няма основание те да бъдат свързвани с книжовната норма в Република Македния. Следващата **Глава VIII** е естествено продължение на темата за ролята на книжовниците от югозападните български земи през Възраждането във формирането на общобългарския книжовен език. Тук, анализирайки ритмичната структура на поезията на Райко Жинзифов, авторът доказва наличието на обща наддиалектна ритмична структура в речта на българската интелигенция от XIX в.

Глава IX проследява интересни прояви на диглосия: употребата на различни книжовни норми на един език, в случая на банатската книжовна норма и на нормата в Република Македония в съвременни български печатни издания. Взаимодействието на тези норми точно описано и резултатите от него са класифицирани по типове от хибридикация до сливане, което е принос на В. Гешев.

В последните две **глави (X и XI)** авторът проследява различни процеси протичащи при функционирането на съвременния български език в България: релексикализация, езиков снобизъм, прояви на езикова некомпетентност и езиков упадък, като изразява критичното си мнение за тях и предлага по-широко използване на възможностите на българското словообразуване чрез прилагане на модел на културна дублетност даващ предимство на западните съответствия както в терминологията, така и в езиковата практика.

Обобщаващото **заключение** извежда на преден план проблемите на българските общности извън границите на България: глобализацията и свързаният с нея натиск на световните езици, недостатъчното владение на българския език, липса на образователни приоритети, проблематичност на българската терминология.

Като цяло представеният хабилитационен труд носи белезите на сериозно научно изследване със широк обхват и множество приноси както в представянето на непубликуван досега материал, така и в неговата интерпретация. Авторът демонстрира лингвистична ерудираност и умело владеене на изразните средства на научния стил. Благодарение на логичната подредба на отделните части текстът на работата се възприема като единна цялост, въпреки разнообразието от разглеждани проблеми.

От представените за конкурса статии 7 са свързани с тематиката на хабилитационния труд, представяйки някои ключови проблеми, свързани с традиционната и съвременна култура на българските и българоезичните общности (№ 31, 34, 36, 37, 40, 41, 43, 45.).

Друга част от представените статии и доклади са свързани с **историята на българската падежна система и на значението на падежа**. Те разглеждат архаични падежни значения в старобългарски (№ 21), значенията и употребите на падежите в среднобългарски (№ 17) и ранноновобългарски (№ 28). Авторът на статиите достига до систематични изводи във връзка със старобългарските, среднобългарските и ранноновобългарските падежни значения и употреби, а в студия № 29 на базата на солиден емпиричен материал обобщава идеите си по темата за общославянския вид на среднобългарската падежна система и за новобалканския вид на ранноновобългарската падежна система. Статии № 46 (разглежда възможностите за установяването на времето и мястото на балканизацията на българското именно склонение) и № 30 (поставя въпроса може ли падежът да има инвариантно значение), както и № 29 представляват обзорни студии във връзка с общославянския вид на среднобългарската падежна система и за новобалканския вид на ранноновобългарската падежна система и имат приносно значение.

Интересите на доц. В. Гешев се отличават с многообразие на изследователските полета. В изследването ***Езикът на славяните при появата им на историческата сцена***. – В: *История на славянските езици (очерци с текстове)*. Том I. Западни славяни, както и в статии и студии с номера № 23, № 33, 44, 22 и 38 **са насочени към езика и обществото на праславяните във връзка с техния произход и прародина, те са своеобразни обзори** и правят обосновани и съвременни изводи по въпроса за езика и обществото на праславяните във връзка с техния произход и прародина въз основа на богат лексикален и фразеологичен материал.

Самостоятелен принос представляват статии и студии, които разглеждат взаимодействието между късносредновековната сръбско-българска безюсова книжовна традиция, източнославянската църковнославянска традиция и влиянието на гръцките книжовноезикови образци в българската книжовна практика най-вече през XVIII век (24, 25,

35), както и механизмите за синтагматично свързване и причините за развоя в отделните езици и езикови групи (39, 42, 47, 48, 49, 50, 51).

Българският език и неговото взаимодействие с останалите съседни езици е тема на рецензии 20, 21, 22 и на статии 51, 53.

III. Заключение

Според представените документи процедурата е в съответствие с изискванията на нормативната уредба (Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“; Закона за висшето образование; Закона за развитие на академичния състав в Република България и др. свързани нормативни актове). Спазени са сроковете за обявяване на конкурса и подаване на документи от кандидата, който е подал всички необходими документи.

Имайки предвид цялостната продукция на доц. д-р В. Гешев след доцентура, съм убеден, че става дума за активен, последователен и целенасочен езиковед, с ясно очертан научен профил, който несъмнено има сериозна и приносна продукция. Текстове, които са представени за обсъждане, притежават необходимите научни характеристики, а основният труд, притежава качествата на хабилитационен и затова убедено изразявам положителното си становище, че доц. д-р Валентин Миланов Гешев може да заеме академичната длъжност „професор“ на Софийския университет.

София, 8.11. 2018 г.

(доц. д-р В. Панайотов)